

Тактичні засади взаємодії слідчого та потерпілого під час розслідування воєнних злочинів

Анастасія Вуйма *

* Д-ка філос. в галузі права, Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6215-5361>, e-mail: avuima@ukr.net

DOI: 10.32353/khrife.1.2026.05 УДК 343.985(477)

Надійшло 14.02.2026 / Рецензовано 26.02.2026 / Прийнято до друку 31.03.2026 /
Доступно онлайн 31.03.2026

Мета статті — розкрити особливості тактико-криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів в аспекті взаємодії слідчого й потерпілого під час проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, визначити основні складники такої взаємодії і їхнє значення для підвищення ефективності доказування з урахуванням принципів потерпіло орієнтованого підходу. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових (аналіз і синтез, індукція і дедукція) та спеціальних (діалектичний, системно-структурний, формально-юридичний, порівняльний, узагальнення) методів наукового пізнання. Обґрунтовано, що ефективна взаємодія слідчого з потерпілим у кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів є не лише обов'язковою вимогою провадження кримінальної процесуальної діяльності, а й важливим елементом тактико-криміналістичного забезпечення розслідування, який впливає на повноту встановлення обставин події, достовірність доказів і визначає рівень довіри до органів кримінальної юстиції. Доведено, що специфіка воєнних злочинів зумовлює необхідність урахування фізичної, психологічної та соціальної вразливості потерпілих, складності міжнародного компонента розслідування і тривалості кримінального провадження. Визначено основні складники тактико-криміналістичного забезпечення взаємодії слідчого з потерпілим: тактичне планування процесуальних дій з урахуванням об'єктивних обмежень; належне науково-технічне забезпечення, включно із застосуванням цифрових технологій і відеофіксації; психологічний компонент взаємодії із залученням спеціаліста-психолога; застосування тактичних

прийомів на засадах індивідуалізації та ситуативності; забезпечення поінформованості потерпілих про процесуальні права, перспективи провадження й можливі ризики. Доведено, що застосування індивідуалізованих тактичних прийомів і сучасних технічних засобів сприяє мінімізації ризику повторної травматизації потерпілих, підвищує якість комунікації та ефективність отримання доказової інформації. Особливу увагу приділено ролі психологічної підтримки й інформаційної прозорості як чинників формування стабільної співпраці між потерпілим і стороною обвинувачення. Здобуті результати поглиблюють наукові уявлення про тактико-криміналістичні засади розслідування воєнних злочинів та створюють підґрунтя для розроблення практичних рекомендацій з оптимізації взаємодії слідчого й потерпілого, удосконалення методики розслідування та підвищення ефективності реалізації потерпіло орієнтованого підходу в кримінальному провадженні.

Ключові слова: воєнний злочин; військова агресія; сторона обвинувачення; взаємодія; слідчий; потерпілий; захист прав і інтересів; слідча (розшукова) дія; тактичний прийом.

Постановка наукової проблеми

Однією з характерних ознак повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України є масштабність і системність воєнних злочинів, що завдають шкоди як окремим громадянам, так і державі загалом. За даними Офісу Генерального прокурора, упродовж 24.02.2022—30.09.2025 рр. правоохоронні органи України зареєстрували 185 231 кримінальне провадження за ознаками воєнних злочинів, передбачених ст. 438 Кримінального кодексу

України ¹ (далі — *КК України*): щоденно це приблизно 140 нових епізодів. Ідеться передусім про обстріли цивільної та критичної інфраструктур, примусове переміщення населення з окупованих територій, депортацію дітей, насильницькі зникнення, катування цивільних і військовополонених, позасудові страти, сексуальне насильство й інші грубі порушення норм міжнародного гуманітарного права. За офіційною інформацією, потерпілими від воєнних злочинів визнано понад 253 тисячі осіб ².

1 Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування (2013—2025 рр.) / Офіс Генерального прокурора : офіц. вебсайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 12.02.2026) ; Філіпішина А., Падун В., Павліченко О. Воєнні злочини Російської Федерації проти України: шляхи до справедливого покарання винних (розслідування за статтею 438 КК України) / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2025. С. 5. URL: <https://www.helsinki.org.ua/publications/voenni-zlochyny-rosiyskoi-federatsii-proti-ukrainy-shliakhy-do-spravedlyvoho-pokarannia-vynnykh-doslidzhennia/> (дата звернення: 12.02.2026) ; Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 12.02.2026).

2 Там само.

Наведені показники свідчать про те, що правоохоронна система України функціонує в умовах значного процесуального навантаження, оскільки на органи кримінальної юстиції покладено завдання оперативного документування подій, збирання доказів і забезпечення ефективного розслідування воєнних злочинів.

Окрім того, численні випадки діянь, які потенційно підпадають під юрисдикцію Римського статуту Міжнародного кримінального суду³ (далі — *Римський статут*), національні й міжнародні правозахисні організації систематично фіксують у своїх звітах, що підсилює вимоги до якості кримінального переслідування та дотримання міжнародних стандартів доказування. Відповідно до інформації, узагальненої Медійною ініціативою за права людини у 2022 р., правоохоронні органи зареєстрували 60 387 воєнних злочинів. Повідомлення про підозру оголошено за 125 епізодами, а до суду передано 94 кримінальні провадження. У 2023 р. зафіксовано 57 880 воєнних злочинів, підозри оголошено за 193 епізодами, із яких 173 справи скеровано до суду. Протягом 2024 р. зареєстровано 28 788 воєнних злочинів, повідомлено про 315 підозр, до суду направлено 236 обвинувальних актів. У 2025 р. задокументовано 56 071 воєнний злочин, винесено 367 повідомлень про підозру та передано до суду 206 кримінальних проваджень. Загалом за чотири роки заочні вироки за воєнні злочини винесено 187 особам, що доволі мало порівняно із загальною кількістю

зареєстрованих епізодів, що перевищує 200 тисяч. Як зазначають експерти з міжнародного гуманітарного права А. Рассамахіна й О. Расулова, наведені показники не відображають повної картини, оскільки частина повідомлень про підозру не підлягає публічному розголошенню, а окремі провадження розглядають у закритому судовому режимі⁴.

Розслідування воєнних злочинів, скоєних в умовах збройної агресії проти України, є одним з найбільш складних напрямів діяльності органів кримінальної юстиції. Значна кількість кримінальних проваджень, складність механізмів скоєння, масштабність їхніх наслідків і специфічні умови збирання доказової інформації істотно ускладнюють організацію досудового розслідування. У цих умовах особливого значення набуває питання забезпечення належного рівня взаємодії слідчого з потерпілими, які нерідко є головними носіями відомостей про обставини злочину та водночас потребують особливого процесуального захисту.

За таких обставин зрозуміло, чому частина потерпілих не задоволена ефективністю діяльності правоохоронних органів, тривалістю розслідування або рівнем процесуальної комунікації. Водночас реалізація потерпіло орієнтованого підходу в кримінальному провадженні передбачає не лише належне забезпечення прав постраждалих осіб, а й формування таких тактичних моделей взаємодії, які дають змогу поєднати ефективне доказування та підвищення

3 Римський статут Міжнародного кримінального суду : прийнят. 17.07.1998 р. (зі змін. та допов.) ; ратифік. Законом України від 21.08.2024 р. № 3909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 12.02.2026).

4 Рассамахіна А., Расулова О. За чотири роки великої війни до суду дійшло лише 709 справ щодо воєнних злочинів — інфографіка МІПЛ / Медійна ініціатива за права людини : вебсайт. 12.02.2026. URL: <https://mipl.org.ua/za-chotyry-roky-velykoyi-vijny-do-sudu-dijshlo-lyshhe-709-sprav-shhodo-voyennyh-zlochyniv-infografika-mipl/> (дата звернення: 12.02.2026).

довіри до органів правопорядку з урахуванням психологічного стану потерпілих і мінімізацією ризиків повторної травматизації.

В умовах розслідування воєнних злочинів важливо зважати на те, що притягнення винних до відповідальності нерідко виходить за межі національної юрисдикції та може здійснюватися в межах механізмів міжнародного кримінального правосуддя, зокрема в контексті застосування положень Римського статуту⁵. Така специфіка об'єктивно зумовлює тривалі строки розгляду справ, складність процедур доказування та відтермінованість ухвалення судового рішення. У зв'язку із цим потерпілі часто перебувають у стані тривалого очікування справедливості, що супроводжується психологічним напруженням, відчуттям невизначеності та вразливості. За цих умов принципово важливо не допустити ситуації, коли потерпілий залишається сам на сам зі своїми проблемами й наслідками пережитого злочину. Реалізація потерпіло орієнтованого підходу в кримінальному провадженні передбачає не лише формальне визнання процесуальних прав потерпілих, а й активну роль органів досудового розслідування в забезпеченні їх реальної реалізації. Від рівня професійної зацікавленості слідчих у захисті прав потерпілих, забезпеченні доступу до інформації, належній комунікації та реагуванні на потреби постраждалих значною мірою залежить формування в потерпілих відчуття захищеності й довіри до правоохоронних органів і системи правосуддя загалом.

Отже, ефективна взаємодія слідчого з потерпілим набуває не лише процесуального, а й соціально-психологічного значення, оскільки саме вона підтримує почуття безпеки в потерпілих під

час тривалого очікування правосуддя та сприяє їхній готовності до участі в кримінальному провадженні, що також позитивно впливає на повноту та якість доказування у справах про воєнні злочини. Саме тому особливої актуальності набуває дослідження тактико-криміналістичних засад взаємодії слідчого й потерпілого під час проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій у кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів, оскільки від ефективності такої взаємодії значною мірою залежить повнота встановлення обставин події, якість доказової бази й результативність кримінального провадження загалом.

Мета статті

Розкрити особливості тактико-криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів в аспекті взаємодії слідчого й потерпілого під час проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

Методи дослідження

Досягнення мети статті забезпечено комплексним застосуванням загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання. Діалектичний метод став у пригоді для з'ясування закономірностей трансформації тактико-криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів в умовах збройної агресії та для виявлення суперечностей між високими стандартами доказування і об'єктивними обмеженнями воєнного стану (масовість епізодів, міграція потерпілих, ризики безпеки).

Метод аналізу й синтезу допоміг в опрацюванні наукових джерел

5 Римський статут ... URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 12.02.2026).

і практико-орієнтованих підходів щодо потерпіло орієнтованого розслідування, тактичної взаємодії слідчого й потерпілого, а також під час виокремлення основних елементів тактико-криміналістичного забезпечення (планування, технічні засоби, психологічний компонент, тактичні прийоми).

Системно-структурний метод дав змогу розглянути взаємодію слідчого з потерпілим як цілісний процес, що містить організаційні, технічні, психологічні й інформаційно-комунікаційні складники, а також визначити їхнє місце в загальній моделі досудового розслідування воєнних злочинів.

Формально-юридичний метод сприяв аналізу кримінального процесуального регулювання участі потерпілого в кримінальному провадженні, процесуальних гарантій реалізації його прав, а також допустимих форм фіксації й користування відомостями, отриманими під час слідчих (розшукових) дій, включно з відеофіксацією та опрацюванням цифрових даних.

Логіко-догматичний (логіко-семантичний) метод застосовано для уточнення змісту категорій «взаємодія слідчого і потерпілого», «потерпіло орієнтований підхід», «тактичні прийоми актуалізації (відновлення) забутого матеріалу», а також для формулювання висновків і практичних рекомендацій.

Порівняльно-правовий метод став у пригоді для зіставлення наукових підходів до тактичного забезпечення вза-

ємодії з потерпілими у провадженнях щодо тяжких і міжнародних злочинів, а також для врахування міжнародних стандартів у сфері поводження з потерпілими й захисту їхніх прав у контексті потенційних механізмів міжнародного кримінального правосуддя.

Метод моделювання допоміг окреслити типові тактичні ситуації взаємодії з потерпілими (фізична неможливість участі, перебування за кордоном, високий рівень травматизації, потреба в упізнанні / ідентифікації за цифровими матеріалами) та виокремити оптимальні тактичні рішення й алгоритми реагування.

Метод узагальнення сприяв систематизації результатів опрацювання доктринальних джерел і практичних даних та формулюванню авторських висновків щодо ключових елементів тактико-криміналістичного забезпечення взаємодії слідчого й потерпілого у провадженнях про воєнні злочини.

Аналіз основних досліджень і публікацій

Проблематика тактичного забезпечення розслідування злочинів, проведення окремих слідчих (розшукових) дій і судового розгляду постійно перебуває у фокусі уваги українських та іноземних дослідників. Різним аспектам окресленого предметного блоку останніми роками присвятили свої праці Г. Бідняк зі співавторами ⁶, Ю. Мирошниченко ⁷, М. Погорецький і Д. Сергєєва ⁸,

6 Бідняк Г. С., Кривопуск О. Г., Пиріг І. В. та ін. Криміналістична тактика : підручник. Дніпро, 2025. 252 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/16796> (дата звернення: 12.02.2026).

7 Мирошниченко Ю. М. Криміналістична тактика в період становлення науки криміналістики. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 13. С. 201—207. DOI: 10.32850/LB2414-4207.2020.13.26 (дата звернення: 12.02.2026).

8 Погорецький М. А., Сергєєва Д. Б. Тактика захисника: поняття, зміст та місце в системі криміналістичної тактики. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. С. 113—123. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2016_Sergeeva.pdf (дата звернення: 12.02.2026).

В. Шевчук зі співавторами ⁹, В. Шепітько ¹⁰ та ін.

Різноманітні аспекти тактико-криміналістичного забезпечення стали предметом вивчення іноземних науковців С. Butură ¹¹, S. Nikoloska ¹², R. Reyes ¹³, R. J. Girod ¹⁴ та ін.

Останніми роками українська криміналістична наука помітно активізувала дослідження проблематики розслідування воєнних злочинів, зосереджуючись насамперед на організаційно-тактичних рішеннях, особливостях окремих слідчих (розшукових) дій і психологічних аспектах комунікації з учасниками провадження. Варто відзначити комплексний характер дисертаційного дослідження К. Шевчишеної, у якому сформульовано теоретичні положення та прикладні рекомендації щодо організації розслідування воєнних злочинів, включно з питаннями взаємодії органів

досудового розслідування з учасниками провадження та тактико-криміналістичними принципами проведення процесуальних дій ¹⁵.

Окремий масив представлений працями щодо допиту як головного джерела інформації у справах за ст. 438 КК України. Так, О. Жовтук аналізує тактичні та психологічні особливості допиту свідків і потерпілих під час розслідування порушення законів та звичаїв війни, акцентуючи увагу на необхідності врахування як обставин події, так і індивідуальних особливостей допитуваних (зокрема, травматичного досвіду), що прямо впливає на якість та повноту показань ¹⁶. Паралельно розвивається напрям, який стосується процесуально специфічних форм отримання показань: наприклад, С. Гречана досліджує тактичні прийоми допиту під час досудового розслідування в судовому засіданні слідчим суддею

- 9 Shevchuk V., Kostenko M., Myshkov Ya., Papusha I., Hryshko I. Functional Purpose of Tactical Operations in the Development of Criminalistic Methodics of Crime Investigation. *Pakistan Journal of Criminology*. 2023. Vol. 15. No. 2. Pp. 61–78. URL: https://www.pjcriminology.com/wp-content/uploads/2023/08/05_Shevchuk-et-al.pdf (дата звернення: 12.02.2026).
- 10 Шепітько В. Ю. Предмет криміналістичної тактики: історія формування, зміст та тенденції. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2019. Вип. 19. С. 8–20. DOI: 10.32353/khrife.1.2019.01 (дата звернення: 12.02.2026).
- 11 Butură C. Tactical Framework for Organizing a Criminal Investigation. *Proceedings of the 26th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*. 2022. Pp. 73–78. URL: <https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=1037104> (дата звернення: 12.02.2026).
- 12 Nikoloska S. Tactics of application of measures and actions in the criminal investigation of economic-financial crime. *International scientific conference "45 years higher education in the area of security — educational challenges and security perspectives"* (26–28 Sept 2022; Struga). 2022. Vol. III. No. 7. Pp. 25–36. DOI: 10.20544/ICP.3.7.22.P02 (дата звернення: 12.02.2026).
- 13 Reyes R. Tactical Criminal Investigations: Understanding the Dynamics to Obtain the Best Results without Compromising the Investigation. *Journal of Forensic Sciences & Criminal Investigation*. 2017. Vol. 2. Is. 2. Pp. 001–004. URL: <https://surl.li/tztghm> (дата звернення: 12.02.2026).
- 14 Girod R. J. Advanced Criminal Investigations and Intelligence Operations: Tradecraft Methods, Practices, Tactics, and Techniques. Boca Raton ; London ; NY, 2014. 543 p. URL: <https://surl.li/nxktor> (дата звернення: 12.02.2026).
- 15 Шевчишена К. П. Розслідування воєнних злочинів в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2024. С. 18. URL: https://www.navs.edu.ua/files/spec-vchena-rada/srd_26_007_03/2024/avtoref_shevchyshena.pdf (дата звернення: 12.02.2026).
- 16 Жовтук О. Особливості проведення допиту свідків і потерпілих під час розслідування порушення законів та звичаїв війни. *Юридична психологія*. 2024. № 1 (34). С. 101–109. DOI: 10.33270/03243401.101 (дата звернення: 12.02.2026).

(ст. 225 Кримінального процесуального кодексу України), наголошуючи на комунікативній природі цієї дії, психологічних механізмах реалізації тактичних прийомів та особливому статусі свідка / потерпілого як об'єкта процесуального й тактичного впливу¹⁷.

Важливим для воєнних проваджень є також блок праць про міжвідомчу та міжнародну координацію. Ю. Чорноус і Ю. Васюта висвітлюють психологічні й організаційно-тактичні особливості діяльності спільних слідчих груп, проблематику криміналістичного забезпечення розслідування та розгляду воєнних злочинів Міжнародним кримінальним судом тощо¹⁸.

Водночас навіть за наявності згаданих напрацювань у фокусі більшості робіт перебувають або загальні питання організації розслідування воєнних злочинів, або тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій (переважно допиту). Натомість тактико-криміналістичні засади саме взаємодії слідчого й потерпілого як системного процесу в провадженнях щодо воєнних злочинів майже не висвітлено. Це обумовлює потребу в подальшому дослідженні цього аспекту зі спрямуванням на виокремлення типових ситуацій такої взаємодії, визначення тактичних завдань слідчого та формулювання практико-орієнтованих рекомендацій, релевантних умовам воєнного стану, кількості потерпілих і їхніх запитів.

Викладення основного матеріалу дослідження

Застосування потерпіло орієнтованого підходу під час розслідування воєнних злочинів є надзвичайно актуальним саме для цієї групи кримінальних правопорушень. Значущість такого підходу зумовлена насамперед специфікою самих кримінальних правопорушень, які вчинено в умовах збройного конфлікту та які мають комплексний, системний і часто тривалий за наслідками характер. Потерпілі в таких провадженнях нерідко є не лише жертвами окремих кримінально-караних діянь, а й особами, які одночасно зазнають низки соціальних, матеріальних і психологічних утрат. Зокрема, ідеться про втрату житла та/або майна, загибель та/або зникнення близьких осіб, вимушене переміщення, пережитий досвід перебування в умовах окупації, катування та/або сексуальне насильство, що істотно впливає на їхній психоемоційний стан і здатність ефективно взаємодіяти з органами кримінальної юстиції. Саме через це потерпілих від воєнних злочинів потрібно розглядати як особливо вразливу категорію учасників кримінального провадження, що потребує підвищеної уваги з боку слідчого й інших учасників розслідування.

Застосування потерпіло орієнтованого підходу передбачає надання таким особам комплексної підтримки та

17 Гречана С. Тактичні прийоми допиту під час досудового розслідування в судовому засіданні слідчим суддею: криміналістична та психологічна характеристики. *Юридична психологія*. 2023. № 2 (33). С. 71–78. DOI: [10.33270/03233302.71](https://doi.org/10.33270/03233302.71) (дата звернення: 12.02.2026).

18 Чорноус Ю. М. Актуальні питання криміналістичного забезпечення розслідування та судового розгляду Міжнародним Кримінальним Судом справ про воєнні злочини. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* : мат-ли міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30.11.2023). Київ, 2023. С. 45–49. URI: <https://elar.navs.edu.ua/handle/123456789/27081> (дата звернення: 12.02.2026) ; Чорноус Ю. М., Васюта Ю. В. Психологічна й організаційно-тактична характеристика діяльності спільних слідчих груп під час розслідування кримінальних правопорушень. *Юридична психологія*. 2022. № 2 (31). С. 113–121. DOI: [10.33270/03223102.113](https://doi.org/10.33270/03223102.113) (дата звернення: 12.02.2026).

вжиття всебічних заходів для оцінювання їхніх потреб. Ідеться не лише про забезпечення процесуальних гарантій і відновлення порушених прав, зокрема права на безпеку, життя та здоров'я, а й про врахування ширшого кола запитів — психологічних, інформаційних, соціальних тощо. Такий підхід сприяє формуванню довіри до правоохоронних органів, зменшенню ризику повторної травматизації потерпілих і підвищенню ефективності доказування, оскільки саме потерпілі часто є основними носіями доказової інформації про обставини воєнних злочинів.

Ми вважаємо, що під час розслідування воєнних злочинів будь-яку комунікацію з потерпілим не можна розглядати як однобічний процес отримання інформації. Така комунікація повинна мати характер взаємодії, що передбачає активну участь обох сторін, взаємну узгодженість і цілеспрямованість їхніх дій на досягнення правового результату.

Застосовуючи термін «взаємодія» ми хочемо наголосити, що слідчий і потерпілий перебувають не лише у формальних процесуальних ролях «суб'єкта розслідування» та «джерела доказової інформації», а є учасниками спільного процесу з'ясування об'єктивної істини й відновлення справедливості. Сторона обвинувачення зацікавлена в повному, всебічному та об'єктивному дослідженні обставин воєнного злочину, збиранні належних і допустимих доказів та притягненні винних осіб до відповідальності. Так само потерпілий зацікавлений у відновленні порушених прав, формуванні відчуття безпеки, визнанні та відшкодуванні заподіяної йому шкоди й ухваленні справедливого рішення.

У справах щодо воєнних злочинів ця спільність інтересів є принциповою, оскільки йдеться про грубі порушення

норм як національного законодавства України, так і міжнародного гуманітарного права. Слідчі, які уособлюють органи державної влади, а отже, і саму державу, повинні скеровувати свої зусилля в напрямі відновлення стану національної безпеки, підтриманні публічної безпеки та порядку. Саме тому їхня взаємодія з потерпілими має ґрунтуватися на принципах довіри, поваги, прозорості й інформованості. Слідчий повинен не лише ініціювати проведення процесуальних дій, а й забезпечувати належне роз'яснення прав, порядок їх реалізації, перспективи кримінального провадження, а також зважати на психоемоційний стан потерпілого та можливі ризики повторної травматизації. Комунікація сторони обвинувачення з потерпілим і його представниками під час розслідування воєнних злочинів трансформується в тактично організовану взаємодію, яка має стратегічне значення для досягнення завдань кримінального провадження. Ми вважаємо за доцільне окреслити найважливіші аспекти тактико-криміналістичного забезпечення взаємодії слідчих з потерпілими від воєнних злочинів, як-от наведені далі.

1. *Планування розслідування та окремих процесуальних заходів.* Насамперед слід звернути увагу на те, що взаємодію з потерпілим під час розслідування воєнних злочинів нерідко ускладнюють об'єктивні обставини, які безпосередньо впливають на можливість взаємодії під час розслідування. Такі труднощі зумовлені передусім специфікою наслідків збройної агресії, за яких потерпілі часто перебувають у стані фізичної, психологічної або соціальної вразливості.

Однією з причин ускладненої взаємодії є фізичний стан потерпілого. Отримані поранення, тривале лікування, обмеження рухливості або інші наслідки

воєнних дій можуть унеможливлювати своєчасну участь особи у слідчих (розшукових) діях або істотно впливати на її здатність до повноцінного сприйняття й відтворення інформації. У таких умовах слідчий змушений адаптувати тактичні прийоми проведення слідчих дій, зважаючи на стан здоров'я потерпілого, тривалість допустимого для нього навантаження, потребу в залученні медичних працівників або психологів тощо.

Іншим важливим чинником є перебування потерпілих за межами України, що стало масовим явищем унаслідок вимушеної міграції цивільного населення. Це створює додаткові організаційно-тактичні труднощі: обмежені можливості безпосереднього контакту, складнощі забезпечення процесуальних гарантій, необхідність міжнародної правничої допомоги або користування дистанційними формами взаємодії. У таких випадках тактичне забезпечення має враховувати часові, технічні та правові обмеження, а також потребу збереження якості комунікації, що безпосередньо впливає на повноту й достовірність отриманих показань.

Водночас зазначені обставини зумовлюють підвищення ролі тактичного планування. Слідчий повинен не лише обирати оптимальний спосіб проведення процесуальних дій, а й прогнозувати можливі перешкоди, пов'язані зі станом потерпілого або місцем його перебування, і заздалегідь визначати альтернативні моделі взаємодії. Це дає змогу мінімізувати ризики повторної травматизації потерпілого й забезпечити ефективність доказування навіть за обмеженого доступу до учасників провадження.

Отже, складність взаємодії з потерпілими у справах щодо воєнних злочинів обумовлено низкою чинників фізичного, територіального та процесуального характеру, що потребують гнуч-

кого застосування тактичних прийомів і індивідуалізованого підходу до кожної ситуації. Це насамперед стосується поєднання процесуальних механізмів з криміналістичними рекомендаціями, спрямованими на забезпечення безпеки, гідності та процесуальних прав потерпілої особи.

2. *Належне науково-технічне забезпечення проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій за участю потерпілих.* Попри те, що техніко-криміналістичне забезпечення найчастіше визначають як окремий напрям, ми вважаємо за доцільне розглянути його саме в межах досліджуваної проблеми, оскільки це суттєво впливає на результативність слідчих (розшукових) дій, проведення тактичних операцій і комбінацій.

Особливості розслідування воєнних злочинів зумовлюють активне послуговування цифровими технологіями, оскільки значна частина інформації, що стосується предмета доказування, існує в електронному середовищі або її отримують з відкритих джерел. Під час проведення слідчих (розшукових) дій за участю потерпілого — наприклад, під час огляду, огляду комп'ютерних даних або кримінального аналізу, зокрема аналізу матеріалів з відкритих джерел (англ. *Open source intelligence, OSINT*), — може виникати потреба в упізнанні осіб, причетних до скоєння воєнних злочинів. У таких випадках потерпілого залучають до перегляду фото- й відеоматеріалів, даних із соціальних мереж, повідомлень у месенджерах, медіаархівів або інших цифрових ресурсів, що потребує спеціалізованої техніки та програмного забезпечення.

Науково-технічне забезпечення у цьому аспекті охоплює передусім застосування сучасних комп'ютерних комплексів для опрацювання великих

масивів інформації, засобів цифрової візуалізації, програм для покадрового аналізу відеозаписів, систем збільшення і стабілізації зображення. Важливого значення набувають захищені цифрові платформи, що дають змогу демонструвати потерпілим матеріали без ризику втрати або спотворення даних, а також забезпечувати належну процесуальну фіксацію результатів упізнання або інших дій.

Окрім того, технічні засоби сприяють не лише фіксації доказів, а й дають змогу реалізувати організаційно-тактичну функцію. Мультимедійне обладнання, системи дистанційного зв'язку, відеоконференції допомагають проводити слідчі (розшукові) дії з потерпілими, які перебувають за межами України або не можуть особисто з'явитися до органу досудового розслідування. Це особливо актуально для воєнних злочинів, де потерпілі нерідко є внутрішньо переміщеними особами або вимушеними мігрантами.

Застосування науково-технічних засобів сприяє також підвищенню об'єктивності сприйняття й відтворення інформації потерпілими. Якісна візуалізація, 3D-моделювання або цифрова реконструкція подій допомагають точніше відновлювати обставини злочину, полегшують процес упізнання та знижують когнітивне навантаження на потерпілих.

Як додатковий приклад значення науково-технічного забезпечення слід зазначити застосування відеофіксації під час проведення слідчих (розшукових) дій за участю потерпілого. Відеознімання не лише забезпечує повну й об'єктивну фіксацію змісту процесуальної дії, а й дає змогу сформулювати додаткове джерело доказу, яке може мати самостійне доказове значення в подальшому кримінальному провадженні.

Зокрема, якісна аудіо- та відеофіксація показань потерпілого допомагає зберегти первинне сприйняття подій, емоційний стан особи, особливості її реакцій і послідовність викладення обставин, що має суттєве значення для оцінювання достовірності показань. У справах щодо воєнних злочинів, де потерпілі нерідко перебувають у стані психологічної травми або проживають за межами України, відеофіксація сприяє мінімізації повторних контактів із системою кримінальної юстиції та зменшує ризик повторної травматизації.

Окрім того, належно зафіксованими на відео показаннями потерпілого можна надалі послуговуватися під час судового розгляду як додатковим або альтернативним доказом, що в окремих випадках знижує потребу в повторному допиті потерпілого в суді. Отже, відеофіксацію слід розглядати як важливий елемент науково-технічного забезпечення слідчих (розшукових) дій, який сприяє підвищенню якості доказування, оптимізації процесуальних процедур і реалізації потерпіло орієнтованого підходу під час розслідування воєнних злочинів.

3. *Психологічний складник взаємодії.* Оскільки тактику найчастіше пов'язують із психологією, пропонуємо окремим елементом тактико-криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів визначити психологічний компонент взаємодії слідчого з потерпілим із залученням посередника, який має спеціальні знання у сфері психології. Необхідність такого підходу обумовлена специфікою наслідків воєнних злочинів, адже значна частина потерпілих переживає тяжкі травматичні події, пов'язані з утратою близьких, їхнім перебуванням у полоні, катуваннями, сексуальним насильством або тривалим перебуванням у ситуації

загрози життю. У таких умовах безпосередня комунікація слідчого з потерпілим може бути ускладнена психологічними бар'єрами, страхом повторного переживання травматичного досвіду або симптомами посттравматичного стресового розладу.

Залучення психолога як посередника дає змогу створити безпечне комунікативне середовище, у якому потерпілий має підтримку під час участі в процесуальних діях, а слідчий — можливість отримати більш повну й достовірну інформацію без ризику завдати додаткової психологічної шкоди особі. Психолог може виконувати кілька важливих функцій: попередньо оцінити емоційний стан потерпілого, визначити оптимальний формат комунікації, адаптувати запитання слідчого до психоемоційного стану особи, а також супроводжувати під час допиту або інших слідчих (розшукових) дій.

Тактичне значення такої взаємодії полягає в тому, що психолог сприяє зниженню рівня стресу і тривожності потерпілого, допомагає уникнути повторної травматизації та підвищує якість отримуваних показань. Особливо це важливо в роботі з дітьми й особами, які зазнали сексуального насильства, або потерпілими, які страждають на психоемоційну нестабільність. За участю спеціаліста слідчий може більш точно визначати межі допустимого психологічного навантаження, обирати доцільну тривалість процесуальної дії та своєчасно реагувати на ознаки психічного виснаження особи.

Окрім того, залучення психолога як носія спеціальних знань відповідає сучасним підходам потерпіло орієнтованого правосуддя, де пріоритетом є не лише отримання доказової інформації, а й забезпечення поваги до гідності та прав людини. Такий підхід сприяє фор-

муванню довіри потерпілого до органів кримінальної юстиції, що так само позитивно впливає на готовність особи співпрацювати зі слідством.

Отже, взаємодія слідчого з потерпілим за посередництва психолога є важливим складником тактико-криміналістичного забезпечення розслідування воєнних злочинів. Вона поєднує процесуальні завдання із застосуванням спеціальних знань, забезпечуючи баланс між ефективністю доказування та необхідністю захисту психічної рівноваги потерпілих у кримінальному провадженні.

4. *Застосування тактичних прийомів з дотриманням принципів індивідуалізації та ситуативності.* Тактичне забезпечення завжди розглядають крізь призму відповідних засобів, і взаємодія потерпілого пов'язана з їх застосуванням. Ми переконані, що реалізація тактичних прийомів під час розслідування воєнних злочинів має ґрунтуватися на принципах індивідуалізації та ситуативності, оскільки універсальні моделі поведінки у справах цієї категорії є недостатньо ефективними. Потерпілі нерідко перебувають у різному фізичному та психоемоційному стані, мають різний рівень готовності до взаємодії з органами досудового розслідування, а обставини отримання ними травматичного досвіду суттєво різняться. У зв'язку із цим слідчий повинен обирати тактичні прийоми не шаблонно, а з урахуванням конкретної слідчої ситуації, особистісних характеристик потерпілого й умов проведення процесуальної дії.

Один із основних напрямів реалізації цього підходу — тактичні прийоми, спрямовані на актуалізацію та відновлення забутого або фрагментарно збереженого матеріалу. Для потерпілих від воєнних злочинів характерними є яви-

ща психологічного витіснення, фрагментарності спогадів, часових прогалин у відтворенні подій, що зумовлено травматичним впливом пережитого. За таких умов прямо поставлені запитання можуть не забезпечити повноти показань або навіть спричинити додаткове емоційне напруження. Саме тому тактичні прийоми мають бути спрямовані на м'яке стимулювання процесів пригадування нейтральними асоціативними запитаннями, уточненням контексту подій, відтворенням послідовності дій, акцентуванням уваги на обставини, деталях середовища, звукових або візуальних елементах, що супроводжували подію.

Особливого значення набуває створення сприятливої комунікативної атмосфери, у якій потерпілий не відчуває тиску або необхідності негайно надати повну інформацію. Слідчий може застосовувати прийоми відновлення хронології подій, повернення до окремих епізодів після паузи, візуальні матеріали або цифрові засоби реконструкції, що сприяють активізації пам'яті.

Індивідуалізація тактичних прийомів також передбачає врахування культурних, мовних і соціальних особливостей потерпілого, особливо коли йдеться про осіб, які перебувають за кордоном або мають досвід вимушеного переміщення. Ситуативний підхід так само дає змогу слідчому адаптувати тактику залежно від динаміки процесуальної дії, змін емоційного стану потерпілого або появи нової інформації.

5. *Взаємодія на засадах поінформованості про свої права, перспективи справи й наявні процесуальні ризики.* Наступним важливим складником тактичної взаємодії з потерпілим від воєнних злочинів є комплексне врахування його потреб і своєчасне окреслення процесуальних ризиків, що можуть виникати під

час досудового розслідування. У справах цієї категорії потерпілий часто перебуває в умовах невизначеності й очікування справедливого рішення доволі тривалий час, тому інформаційна прозорість і передбачуваність дій сторони обвинувачення набувають особливого тактичного значення.

Тактична взаємодія у цьому аспекті полягає не лише в отриманні доказової інформації, а й у формуванні в потерпілого реалістичного розуміння процесуальних перспектив провадження. Потерпілий має бути обізнаним з можливими результатами досудового розслідування, орієнтовними строками його здійснення, а також з потенційними труднощами, пов'язаними зі збиранням доказів, міжнародно-правовими процедурами або встановленням осіб, причетних до скоєння злочину. Така поінформованість знижує рівень тривожності, запобігає формуванню завищених очікувань і мінімізує ризик втрати довіри до органів кримінальної юстиції.

Водночас комплексне врахування потреб потерпілого передбачає оцінювання не лише його процесуального статусу, а й індивідуальних соціальних, психологічних і безпекових запитів. Слідчий повинен зважати на можливі ризики повторної травматизації, загрози впливу з боку третіх осіб, інформаційну вразливість потерпілого або труднощі, пов'язані з місцем його перебування. У таких умовах важливого значення набуває належне роз'яснення механізмів захисту, процесуальних прав, можливостей отримання психологічної та/або правничої допомоги.

Окреслення процесуальних ризиків також виконує превентивну функцію. Роз'яснюючи потерпілому можливі сценарії розвитку провадження, слідчий формує більш стійку модель співпраці, що сприяє стабільності комунікації

протягом усього розслідування. Ідеться про чесне інформування щодо тривалості процедур, складності міжнародної співпраці, можливості заочного провадження або перспектив передавання матеріалів до міжнародних інституцій правосуддя.

Отже, комплексне врахування потреб потерпілого та процесуальних ризиків є важливим елементом тактичної взаємодії, що поєднує процесуальну ефективність з гуманітарним складником кримінального провадження. Це сприяє формуванню довіри до розслідування, підтримує психологічну стабільність потерпілого та забезпечує більш послідовну й результативну співпрацю між учасниками провадження.

Висновки

Повномасштабна збройна агресія РФ зумовила актуальні вектори діяльності органів кримінальної юстиції України. Насамперед це протидія воєнним злочинам. За таких умов взаємодія слідчого з потерпілим набуває не лише процесуального, а й виразного соціально-психологічного виміру, оскільки впливає на відчуття безпеки потерпілих, їхню довіру до держави та готовність співпрацювати зі слідством.

Тактику взаємодії слідчого з потерпілим у справах про воєнні злочини необхідно розглядати як взаємодію, а не як одностороннє отримання інформації. Її стратегічна цінність полягає в поєднанні інтересів потерпілого (визнання шкоди, відновлення прав, безпека, справедливість) та сторони обвинувачення (повнота доказування, належність і допустимість доказів, притягнення винних), що за умови правильної тактичної організації підвищує також якість доказової бази та забезпечує стійкість процесуальної співпраці.

Тож пропонуємо виокремити такі провідні елементи тактико-криміналістичного забезпечення взаємодії слідчого й потерпілого в провадженнях щодо воєнних злочинів: 1) тактичне планування розслідування та процесуальних заходів з урахуванням фізичного стану потерпілого, місця його перебування (зокрема, за кордоном), безпекових і часових обмежень; 2) належне науково-технічне забезпечення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій (зокрема, роботи з цифровими джерелами й OSINT, візуалізацій, дистанційної участі, відеофіксації), яке підвищує точність відтворення подій, забезпечує якісну фіксацію доказів і сприяє мінімізації повторних контактів з потерпілим; 3) психологічний компонент взаємодії за допомогою залучення спеціальних знань (психолога як посередника), що створює безпечне комунікативне середовище, знижує ризик повторної травматизації та підвищує достовірність отримуваної інформації; 4) застосування тактичних прийомів з дотриманням принципів індивідуалізації та ситуативності (зокрема, прийомів, спрямованих на актуалізацію і відновлення фрагментарних або витіснених спогадів: контекстуалізація події, асоціативні орієнтири, поетапне відновлення хронології, візуальні стимули й цифрові реконструкції), що є критично важливим у ситуаціях травматичного досвіду; 5) забезпечення поінформованості потерпілого про права, орієнтовні строки, можливі результати та процесуальні ризики, що виконує превентивну функцію, стабілізує очікування і підтримує довіру до слідства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості користування сформульованими положеннями як підґрунтям для розроблення типології тактичних ситуацій взаємодії з потерпілими у справах про воєнні зло-

чини; створення алгоритмів комунікації та залучення спеціалістів (психологів) до процесуальних дій; удосконалення відомчих стандартів розслідування воєнних злочинів і роботи з цифровими матеріалами; підготовки навчальних модулів для слідчих з тактики роботи з травматичними спогадами потерпілих і мінімізації їхньої повторної травматизації.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в поглибленому опрацюванні тактичних прийомів у проведенні слідчих (розшукових) дій, до участі в яких запрошені потерпілі, свідки й підозрювані.

Tactical Framework for Cooperation Between the Investigator and the Victim During Investigations Into War Crimes

Anastasiia Vuima

The primary concerns of this paper are to reveal peculiarities of tactical and forensic support for the investigation of war crimes in terms of cooperation between the investigator and the victim during investigative (search) and other procedural actions. The author aims to identify principal constituents of such interaction and their significance for enhancing a proof procedure, taking into account victim-centered approach principles. In pursuit of this goal, a range of general scientific (analysis and synthesis, induction and deduction) and special (dialectical, systemic-structural, formal-legal, comparative, generalisation) methods of scientific cognition were employed. It has been substantiated that a collaborative partnership between the investigator and the victim in criminal proceedings involving war crimes is not only a mandatory requirement of criminal procedural activity, but also a crucial element of tactical and forensic support for investigation, which affects the extent to which case circumstances are revealed, evidence credibility, and determines the level of trust in

criminal justice authorities. It has been proven that the specific nature of war crimes requires us to dig deeper into physical, psychological and social vulnerability of victims, the complexity of the global scope of investigation and the duration of criminal proceedings. Principal components of tactical and forensic support for cooperation between the investigator and the victim were singled out: tactical planning of procedural actions while considering objective constraints; adequate scientific and technical support with the utilization of digital technologies and video recording; accounting for the psychological component of interaction with the involvement of psychologists; use of tactical techniques based on individualisation and situational nature; ensuring that victims are aware of their procedural rights, further prospects of proceedings and possible risks. It has been stressed that the use of individualised tactical techniques and modern technical means helps lower the likelihood of re-traumatisation in victims, boosts communication and evidence collection. Particular emphasis is placed on the role of psychological support and information transparency as factors contributing to the establishment of stable cooperation between the victim and the prosecution. Obtained findings provide deeper insights into the tactical and forensic principles of investigating war crimes and lay the groundwork for developing practical recommendations to optimise cooperation between investigators and victims, improve investigation methodology, and enhance victim-centered approaches in criminal proceedings.

Keywords: war crime; military aggression; prosecution; cooperation; investigator; victim; protection of rights and interests; investigative (search) action; tactical technique.

Фінансування

Це дослідження не отримало жодного спеціального гранту від фінансових установ у державному, комерційному або некомерційному секторах.

Відмова від відповідальності

Засновники не грали жодної ролі у розробленні дослідження, добиранні й аналізуванні даних, рішенні про публікацію або підготовку рукопису.

Учасники

Авторка зробила свій внесок винятково в інтелектуальну дискусію, що є основою цього документа, дослідження судової практики, написання та редагування, і бере на себе відповідальність за її зміст і тлумачення.

Декларація щодо конфлікту інтересів

Авторка заявляє, що у неї відсутній конфлікт інтересів.

References

- Bidniak, H. S., Kryvopusk, O. H., Pyrih, I. V., et al. (2025). *Kryminalistychna taktyka* [Forensic tactics] : pidruchnyk. Dnipro. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/16796> [in Ukrainian].
- Butură, C. (2022). Tactical framework for organizing a criminal investigation. *Proceedings of the 26th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*. URL: <https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=1037104>.
- Chornous, Yu. M. (2023). Aktualni pytannia kryminalistychnoho zabezpechennia rozsliduvannia ta sudovoho rozghliadu Mizhnarodnym Kryminalnym Sudom sprav pro voienni zlochyny [Topical issues of forensic support for International Criminal Court war crime investigations and trials]. *Aktualni pytannia kryminalistyky ta sudovoi ekspertyzy : mat-ly mizhvidom. nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 30.11.2023). Kyiv. URL: <https://elar.navs.edu.ua/handle/123456789/27081> [in Ukrainian].
- Chornous, Yu. M., & Vasiuta, Yu. V. (2022). Psykholohichna y orhanizatsiino-taktychna kharakterystyka diialnosti spilnykh slidchykh hrup pid chas rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen [Psychological and Organizational, Tactical Characteristics of Activity Joint Investigative Teams during the Investigation of Criminal Offenses]. *Yurydychna psykholohiia*. № 2 (31). DOI: [10.33270/03223102.113](https://doi.org/10.33270/03223102.113) [in Ukrainian].
- Filipishyna, A., Padun, V., Pavlichenko, O. (2025). *War crimes of the Russian Federation against Ukraine: pathways to fair punishment for the perpetrators (investigations under Article 438 of the Criminal Code of Ukraine)* / Ukrainian Helsinki Human Rights Union. Kyiv. URL: <https://www.helsinki.org.ua/publications/voienni-zlochyny-rosiyskoi-federatsii-proty-ukrainy-shliakhy-do-spravedlyvoho-pokarannia-vynnykh-doslidzhennia/>.
- Girod, R. J. (2014). *Advanced Criminal Investigations and Intelligence Operations: Tradecraft Methods, Practices, Tactics, and Techniques*. Boca Raton ; London ; NY. URL: <https://surl.li/nxktor>.
- Hrechana, S. (2023). Taktychni pryimy dopytu pid chas dosudovoho rozsliduvannia v sudovomu zasidanni slidchym suddeiu: kryminalistychna ta psykholohichna kharakterystyka [Tactical Interrogation Techniques during the Pre-Trial Investigation in the Court Session by the Investigating Judge: Forensic and Psychological Characteristics]. *Yurydychna psykholohiia*. № 2 (33). DOI: [10.33270/03233302.71](https://doi.org/10.33270/03233302.71) [in Ukrainian].
- Myroshnychenko, Yu. M. (2020). Kryminalistychna taktyka v period stanovlennia nauky kryminalistyky [Criminalistic tactics in the period of formation of the science of criminalistics]. *Yurydychnyi biuleten*. Vyp. 13. DOI: [10.32850/LB2414-4207.2020.13.26](https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.13.26) [in Ukrainian].
- Nikoloska, S. (2022). Tactics of application of measures and actions in the criminal investigation of economic-financial crime. *International scientific conference "45 years higher education in the area of security – Educational challenges and security perspectives"* (26–28 Sept 2022; Struga). Vol. III. No. 7. DOI: [10.20544/ICP.3.7.22.P02](https://doi.org/10.20544/ICP.3.7.22.P02).
- Pohoretskyi, M. A., & Serhieieva, D. B. (2016). Taktyka zakhysnyka: Poniattia, zmist ta mistse v systemi kryminalistychnoi taktyky [Tactics of defender: concept, content and place in criminalistics tactics]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*. № 2. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2016_Sergeeva.pdf [in Ukrainian].

- Rassamakhina, A., & Rasulova, O. (2026). *Za chotyry roky velykoi viiny do sudu diishlo lyshe 709 sprav shhodo voiennykh zlochyniv — infohrafika MIPL* / [Over the course of four years of the Great War, only 709 cases of war crimes were brought to court: MIHR infographic] / Media Initiative for Human Rights : vebсайт. URL: <https://mipl.org.ua/za-chotyry-roky-velykoyi-vijny-do-sudu-dijshlo-lyshe-709-sprav-shhodo-voyennykh-zlochyniv-infografika-mipl/> [in Ukrainian].
- Reyes, R. (2017). Tactical Criminal Investigations: Understanding the Dynamics to Obtain the Best Results without Compromising the Investigation. *Journal of Forensic Sciences & Criminal Investigation*. Vol. 2. Is. 2. URL: <https://surl.li/tztghm>.
- Shepitko, V. (2019). Forensic Tactic Topic: Formation History, Contents and Trends. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. 19th Is. DOI: 10.32353/khrife.1.2019.01.
- Shevchuk, V., Kostenko, M., Myshkov, Ya., Pashusha, I., & Hryshko, I. (2023). Functional purpose of tactical operations in the development of criminalistic methodics of crime investigation. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol. 15. No. 2. URL: https://www.pjcriminology.com/wp-content/uploads/2023/08/05_Shevchuk-et-al.pdf.
- Shevchyshena, K. P. (2024). *Rozsliduvannia voiennykh zlochyniv v Ukraini* [Investigation of war crimes in Ukraine] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv. URL: https://www.navs.edu.ua/files/spec-vchena-rada/srd_26_007_03/2024/avtoref_shevchyshena.pdf [in Ukrainian].
- Zhovtiuk, O. (2024). Osoblyvosti provedennia dopytu svidkiv i poterpilykh pid chas rozsliduvannia porushennia zakoniv ta zvychaiv viiny [Features of Interviewing Witnesses and Victims during the Investigation of Violations of the Laws and Customs of War]. *Yurydychna psykholohiia*. № 1 (34). DOI: 10.33270/03243401.101 [in Ukrainian].
- Вуйма, А. (2026). Тактичні засади взаємодії слідчого та потерпілого під час розслідування воєнних злочинів. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 1 (42). С. 60—75. DOI: 10.32353/khrife.1.2026.05.